

OPLEIDINGSVRAGEN

616.314 (071)

Naar aanleiding van het request van Dr. v a n D o r s s e n aan den Minister van Onderwijs is door Zijne Excellentie aan de Tweede Kamer medegedeeld, dat door hem een Commissie van Onderzoek was ingesteld teneinde een rapport uit te brengen over het tandheelkundig onderwijs te Utrecht.

Eenige maanden geleden berichtte de directeur van het Tandheelkundig Instituut, „dat de Faculteit der Geneeskunde met de Lectoren bezig is een rapport van Lectoren uit te werken” en dat „hangende de besprekingen, geen enkele mededeeling van officieele zijde gedaan kan worden”.

Thans vernemen wij uit de bladen dat de Minister aan de Kamer heeft medegedeeld, dat een onderzoek is ingesteld en dat Faculteit en Curatoren hun oordeel in adviezen en voorstellen hebben neergelegd.

De Minister komt tot de conclusie dat men moet onderscheiden de studie en de organisatie; dat voor de studie de vraag overwogen moet worden of uitbreiding, verbreding en verdieping wenschelijk is en dat wat betreft de organisatie een deel van de moeilijkheden ongetwijfeld veroorzaakt is, doordat de centrale instantie ontbreekt, die de leiding der studie en van de examens in handen heeft.

Ter bevordering van een beteren gang van zaken heeft de Minister een Commissie voor het Tandheelkundig Onderwijs ingesteld, die de eenheid van opleiding waarborgt en verdere voorstellen zal doen, in welke commissie benoemd zijn tot lid en voorzitter, de voorzitter van de faculteit der geneeskunde aan de Utrechtsche Universiteit en tot leden de secretaris dezer faculteit en de voorzitter van de commissie, belast met het afnemen van de tandheelkundige examens.

Tot zoover de mededeeling in de pers.

Wij willen voorloopig aannemen dat dit bericht onvolledig is. Hoe namelijk de „eenheid van opleiding gewaarborgd kan worden” door een commissie van drie medische hoogleraren, zonder dat daarin de tandheekkundige docenten vertegenwoordigd zouden zijn, zal vermoedelijk slechts door zeer weinigen worden begrepen, tenzij tot de voorstellen van die Commissie mede zal behooren een uitbreiding in deskundigen zin.

Wij betreuren overigens, dat alweder een academisch studiejaar verlopen is, zonder dat iets meer positiefs gedaan is kunnen worden en tevens dat de geïnteresseerde buitenwereld van de aanhangige voorstellen niets mag vernemen.

Medegedeeld wordt „dat de vraag zich voordoet, in hoe verre wijzigingen slechts kunnen worden tot stand gebracht langs den weg van een wettelijke voorziening”.

Indien die vraag bevestigend zou moeten worden beantwoord, zal de buitenwereld er niet alleen van hooren, maar zal de Staten Generaal haar goedkeuring aan de voorstellen moeten hechten.

In dat geval zullen eventueele bezwaren naar voren worden gebracht, die wellicht gelukkiger hadden kunnen worden behandeld, wanneer de voorstellen eerder ter kennis van de betrokkenen waren gebracht. Dan immers waren zij intra muros op hunne waarde geschat en gewogen, thans is uiteraard de kans groot dat „prestige kwesties” een woordje gaan meespreken.

Men kan opmerken dat Faculteit en Lectoren voldoende in staat zijn de materie te overzien en te beheerschen en dat men ook de meening van andere ter zake kundigen heeft gehoord. Doch daar staat tegenover dat over de kwestie van het tandheekkundig onderwijs en de tandheekkundige opleiding zóovele verschillen van meening bestaan, die alle de moeite van het overwegen waard zijn, dat het alleszins gewettigd schijnt de verschillende mogelijkheden te onderzoeken, waarbij het niet zeker is, dat dit geschieden zal door een staf van docenten die ieder voor zich één onderdeel bekijken en daarover vanzelfsprekend zich in den loop der jaren een zeer besliste meening gevormd moeten hebben.

Het heeft weinig zin de velerlei theoretische mogelijkheden

hier nog eens te gaan opsommen, wèl lijkt het echter van belang eenige principieele vragen te bespreken, die zich voordoen, nu eindelijk dan de noodzakelijkheid van een wijziging van de tandheelkundige opleiding in Nederland openlijk wordt erkend, een noodzakelijkheid waarop al zoovele jaren is gewezen, zoowel door de docenten in de tandheekunde als door de tandheelkundige organisaties.

Wij laten dan de kwestie der *organisatie* buiten beschouwing, omdat het hierbij meer geldt personen, dan principes, al zij vastgesteld dat wel niemand zal ontkennen dat eenheid van leiding een volstrekte noodzaak is voor een succesvol resultaat.

Wat de *studie* betreft, is er dan allereerst de aloude strijdvraag, in welke mate de medische vooropleiding voor den aanstaanden tandarts noodzakelijk moet worden geacht. Het autonome tandheelkundige standpunt danken wij aan Amerika, dat er toe gekomen is, toen de medische faculteit te Boston aan twee medici weigerde de tandheekunde als medisch specialisme te erkennen.

Deze zijn toen zelf met een opleiding begonnen, die het uitgangspunt werd van het Amerikaansche onderwijs, met het gevolg dat bij deze opleiding het technische element oorspronkelijk verreweg het zwaarste ging wegen. Eerst de laatste vijf en twintig jaren hebben daar aanzienlijke wijziging in gebracht en dat ook thans nog in de Vereenigde Staten het autonome standpunt de meeste aanhangers heeft, niettegenstaande het feit, dat een groot deel der docenten behalve het tandarts- ook het artsdiploma bezit, is vooral gelegen in de omstandigheid dat een *volledige* tandheelkundige faculteit vele van de bezwaren van de Europeesche landen ondervangt en dat het behalen van *beide* diploma's daar heel wat gemakkelijker is en heel wat minder tijd vergt dan in Europa gemeenlijk het geval is.

In het „Avondland” zijn de gemoederen hierover heel wat meer verdeeld, zóó zelfs, dat zich naast de „Fédération Dentaire Internationale”, een „Association Stomatologique Internationale” ontwikkelde, waarin alleen artsen werden toegelaten en tandartsen slechts dan, wanneer zij verklaarden de volledige artsopleiding voor den tandarts noodzakelijk te achten.

Juist op dit oogenblik zijn tusschen de beide organisaties besprekingen aanhangig, waarbij eenerzijds de Federatie verklaart overtuigd te zijn van de noodzaak van een grondige medische vooropleiding en anderzijds de Associatie erkent, dat volledige artsenopleiding internationaal niet onmiddellijk verlangd kan worden.

Een soortgelijke resolutie is op het Internationale Congres te Weenen, met ettelijke duizenden leden, eenstemmig aangenomen.

Voor Nederland kan men zeggen, dat de volledige artsopleiding alleen al daarom zou moeten worden teruggewezen omdat dit de tandartsstudie op negen à tien jaren zou brengen, hetgeen zonder twijfel economisch niet te verantwoorden zou zijn en het gevaar zou medebrengen van een toekomstig tekort aan tandheelkundige hulp. En zelfs blijft de vraag over of deze theoretisch zoo geweldig uitgeruste afgestudeerden zouden blijken even goede practici te zijn.

Een tweede mogelijkheid is de verplichting voor den aanstaanden tandarts, het candidaat-artsexamen af te leggen. Deze oplossing bezit veel aantrekkelijks. Zij geeft een breede theoretische basis, verlengt de studie niet te veel en zou zeer eenvoudig door te voeren zijn zonder noemenswaardige kosten voor den Staat. De studenten zouden immers de eerste drie jaren worden verdeeld over de vier Universiteiten en eerst daarna een specifiek tandheelkundige opleiding ontvangen. Er is dan bovendien nog het voordeel, dat degene die zich achteraf nog wenscht te bezinnen, door kan gaan met de artsstudie, terwijl hij die zich de luxe kan en wil veroorloven, *beide* diploma's zal kunnen behalen.

Deze oplossing is reeds voorgestaan door de Staatscommissie onder voorzitterschap van Prof. Z w a a r d e m a k e r van 1905, door den Minister echter destijds niet overgenomen.

Merkwaardigerwijze was de Utrechtsche medische faculteit een tegenstandster, zooals zij, naar wij meenen, ook totnutoe de mogelijkheid heeft tegengehouden van de tandheelkundige opleiding volgens het Academisch Statuut, die onder meer door de Groningsche faculteit werd gepropageerd.

Als bezwaar tegen het cand. artsexamen kan men aan-

voeren dat het voor sommige vakken een te veel geeft, voor andere te weinig of heelemaal niets. Wij meenen dat dit voor een goed deel zou kunnen worden ondervangen door de bepalingen van het Academisch Statuut in ruime mate toe te passen en het ontbrekende voor het volgend examen te reserveeren.

Wanneer men den studiegang nà het candidaats op drie jaar zou brengen, zou daarvoor ruimschoots tijd te vinden zijn en dit vooral wanneer men de practische opleiding van haar volkomen verouderde handwerksopvattingen zou ontdoen.

Dit is het tweede zeer belangrijke punt.

Men zal zich rekenschap moeten geven van het feit dat de tandheelkunde zich gedurende de laatste decennia zeer sterk gewijzigd heeft.

Men is thans terdege doordrongen van de noodzaak van de preventie, van het feit dat de wortelbehandeling en alles wat daarbij behoort zooveel mogelijk moet worden vermeden. De moderne inzichten in het wezen van caries, paradentose en dentofaciale orthopaedie, vorderen — met name voor de toekomst — van den tandarts geheel andere kennis en mentaliteit, dan vroeger het geval was. Het is niet langer in te zien, waarom degeen die met de zorg voor den mond belast is, anders tegenover den patient zou moeten staan dan hij die een ander onderdeel van het menschelijk lichaam te behandelen krijgt.

Therapeutisch zal zijn bevoegdheid een grootere moeten zijn dan de tegenwoordige en ook daar zal de theoretische opleiding rekening mede moeten houden, onverschillig of dit gaat via den weg van een candidaat arts-, dan wel via een candidaat *tandartsexamen*, dat de noodige medische en biologische kennis waarborgt.

Hetzelfde geldt voor de chirurgie. Aan dit belangrijke onderdeel van den dagelijkschen arbeid van den tandarts zal heel wat meer tijd moeten worden besteed, dan thans ter beschikking staat van den betreffenden docent.

Men mag niet alleen verwachten, doch ook verlàngen, dat zelfs de jonge tandarts op dit gebied *specialist* zij! Dit is nóódig, omdat er anders een lacune is tusschen tandarts — rhinoloog

en chirurg, een lacune die momenteel sterk wordt gevoeld, niet zoozeer in de steden, dan wel in de kleinere plaatsen, ten nadeele van den patient!

Zoowel op het gebied van de kleine chirurgie als van de kaakfracturen (die, gegeven de verkeersongevallen, heel wat meer voorkomen dan vroeger), is de tandarts — op grond van het gemak, waarmede hij in den mond manipuleert — de aangewezen man voor deskundige hulp.

De daarvoor benoodigde kennis behoort hij aan de Universiteit te hebben opgedaan. De tijd aan deze belangrijke zaken besteed, kan worden gevonden, door deze af te nemen van de technische oefeningen, die voor het grootste gedeelte zinloos geworden zijn! Immers, ook de *techniek* der moderne tandheelkunde is zeer sterk gewijzigd, zóó zelfs dat ook de bekwame en ervaren technicus niet gauw meer zal beweren het geheele vak machtig te zijn.

Wie eens een kijkje gaat nemen in een modern geoutilleerd laboratorium, zal begrijpen dat het *jaren* moet duren alvorens ook de handigste jongen kan worden opgeleid tot een behoorlijk technicus. Niet alleen de moderne porcelein- en goudtechniek, maar ook de bijna dagelijks verschijnende nieuwe materialen op het gebied der prothese, maken dit technische deel voor den tandarts onuitvoerbaar.

Dat men dus een student — tusschen de bedrijven door — ook nog behoorlijk de tandtechniek zou kunnen leeren is een utopie die tot veel tijdverknoeien heeft geleid, afgezien nog van het feit dat deze kennis nergens voor noodig is.

Dat de tandarts moet beschikken over een grondige kennis van de materialen en hoe zij verwerkt worden, spreekt vanzelf. Dat het vervaardigen van eenige werkstukken hem daartoe behulpzaam kan zijn en zijn „Fingerfertigkeit” slechts ten goede kan komen is evenzeer vanzelfsprekend.

Maar dat men van hem verlangt, dat hij hetzelfde kan doen als de volleerde technicus is absurd en komt nòch hem, nòch den patient ten goede. Het kost alleen veel — tè veel — van zijn studietijd en ondermijnt — naar de ervaring leert — heel vaak de animo in het beroep. Hòe onhoudbaar deze opvatting is, wordt het beste bewezen door het feit, dat ook daar waar aan de *tandtechnische* opleiding de volle maat wordt gegeven,

de afgestudeerde — behoudens de te verwaarloozen uitzondering — een poover technicus is en blijft.

Dat dit systeem een uitvloeisel is van geërfde opvatting, moge blijken uit het feit, dat in de landen waar de tandheelkunde slechts door artsen mag worden uitgeoefend en waar in de laatste jaren voortreffelijke stomatologische opleidingen zijn ontstaan, er niet aan gedacht wordt om deze zienswijze in de opleiding te verwezenlijken.

Het wordt de hoogste tijd dat men erkent, eenerzijds dat de technicus van den mond moet afblijven, omdat hij daartoe de geschiktheid mist, anderzijds dat de tandarts zijn technisch werk moet overlaten aan zijn geroutineerde helper, die het veel beter doet dan hij het — op grond van zijn opleiding — zou kunnen!

Veel is er door tandartsen — al of niet in commissie — over het vraagstuk der opleiding geschreven en oogenschijnlijk heeft het totnutoe heel weinig resultaat gehad. Zóó weinig, dat men zich af zou kunnen vragen of het eigenlijk wel de moeite loont om als outsider mee te willen spreken over een onderwerp waarover men geen zeggingskracht heeft.

Men maakt zich geen vrienden en het nut schijnt gering.

Dat wij het toch nog eens gewaagd hebben, vindt zijn oorzaak in de uitspraak van twee gezaghebbende mannen, die zich niet lang geleden over ons Universitair Onderwijs hebben uitgesproken, nl. Prof. K r u y t en Prof. v a n R i j n b e r k.

Wij hebben meer dan eens de meening geuit, dat het tandheelkundig onderwijs in Nederland als onderdeel van de Utrechtsche Universiteit méér plichten heeft dan het geven van vakonderwijs alleen en wij lezen bij Prof. v a n R i j n b e r k ¹⁾:

„Dit neemt niet weg, dat ik het met Prof. W i n k l e r geheel eens ben, dat hooger onderwijs slechts in zooverre goed mag genoemd worden, als de docent tevens een wetenschappelijk onderzoeker is, die bij zijn onderwijs voortbouwt op de resultaten, door eigen onderzoek in het laboratorium en in de ziekenzaal verkregen”.

Hierdoor onderscheidt zich het hooger van het lager en middel-

¹⁾ N. T. v. G. 27 Febr. 1937.

baar onderwijs: aan de Universiteit kunnen slechts diegenen goede krachten worden genoemd, die zelf aan den vooruitgang hunner wetenschap actief medewerken.

Hoe voortreffelijk een docent ook het werk en de inzichten van anderen moge voordragen, zijn onderwijs is tot onvruchtbaarheid gedoemd, indien hij zelf niet blijft medewerken aan de ontwikkeling van zijn vak. Het is een onafwijsbare eisch, aan elken universitair docent te stellen, dat hij niet alleen een vlot spreker of een helder compiler is, maar dat hij tevens een oorspronkelijk werker zij."

Als Prof. K r u y t¹⁾ het starre in het universitaire leerplan bespreekt, schrijft hij:

„Zoo zijn ook de zonderlinge toestanden ontstaan, dat Indische bestuursambtenaren wel aan de universiteit worden opgeleid, maar dat de Nederlandsche notarissen geen hooger onderwijs genieten. Het heeft groote moeite gekost de veterinaire als zesde faculteit aan de Utrechtsche universiteit in te schakelen en nog steeds vormen de aanstaande tandartsen een op zich zelf staande groep buiten de normale organisatie”.

En verder:

„De vakorganisaties der geleerde beroepen vereenigen practisch alle afgestudeerden, maar eenige band met de Hooge School hebben hun leden niet. Toch zou ook het onderwijs zeer veel kunnen leeren van de critiek, uitgeoefend door menschen die tien, twintig jaar geleden zijn afgestudeerd”.

Tenslotte schrijft Prof. v a n R i j n b e r k aan het einde van zijn artikel over de Conferentie te Woudschoten:

„Eindelijk de vraag: hoe krijgt men verandering, wie zal verbetering willen en kunnen brengen, zij het slechts op de enkele punten waarover de meesten eenstemmig zullen zijn? Prof. K r u y t weet die niet te beantwoorden. De Senaten der Universiteiten hebben geen permanente besturen. De Rectoren zijn steeds vrij oude Professoren, die in het ééne jaar van hun functie, niets van betekenis vermogen te bereiken.

Samenwerking tusschen de Senaten onderling bestaat niet; het steeds wisselend zoogenaamde Rectorencollege is nauwelijks in staat een overleg voor te bereiden. Prof. K r u y t hoopt op meer nut van de Faculteiten. Maar afgezien van het gebrek aan coördinatie der Faculteiten onderling schijnt mij ook deze hoop ijdel. De voortdurende afsplitsing van vakken, bedongen door de specialiseering der wetenschap, heeft de meeste Faculteiten te talrijk gemaakt, zij zijn geworden tot weinig handelbare lichamen, waarin eenheid

¹⁾ N. T. v. G. 19 Dec. 1936.

van geest niet bestaat, waarvan eenheid van streven niet te verwachten is.

Het eenige permanente bestuurslichaam der Universiteiten is het College van Curatoren. Is hiervan krachtige leiding, initiatief, vernieuwing, invoering van stoute denkbeelden te verwachten?

„De colleges zijn uitstekend geschikt voor de conserveering der bestaande toestanden. Zij besturen keurig en hoffelijk, maar het is niet te verwachten, dat zij het wetenschappelijk leven in nieuwe banen zullen leiden.”

Prof. K r u y t eindigt met een opwekking aan de studenten:

Indien die het ideaal van de Universiteit hoog houden, zich krachtig en welbewust voor haar verwezenlijking schrap zetten, dan zal de gewenschte verandering komen.

Inderdaad is het zeer moeilijk een traditioneel lichaam als de Universiteit te wijzigen. Dat kan alleen door een gewelddadig ingrijpen van boven, of door een krachtig stuwen van onderen. In ons land is, vrees ik, noch het een, noch het ander te verwachten.

Is dan een conferentie als de Woudschotensche nutteloos?

Integendeel. Wie wil, kan er veel uit geleerd hebben. Der conferentieleiding komt alle eer toe voor haar verdienstelijk werk. Moge zij of anderen hun taak voortzetten of overnemen; door steeds maar door te hameren geeft men vorm aan den weerbarstigsten ijzerklomp”.

Wat deze beide hoogleraren als hunne meening ten beste geven, stemt niet bepaald hoopvol. Intusschen, wij hebben vele jaren gehamerd aan dezen ijzerklomp en te ontkennen valt niet, dat er een spoor van beweging te bespeuren valt.

Aan den goeden wil van alle betrokken instanties kan niet worden getwijfeld, het gaat er om een natuurlijke inertie te overwinnen.

De geschiedenis van het Utrechtsche Tandheekkundig Onderwijs is voor geen enkele partij opwekkend geweest; dat de animo niet groot is behoeft derhalve geen verwondering te wekken.

Wij hopen echter, dat men thans zal bedenken dat de oorzaak van het lijden schuilt in de foutieve opzet en dat men daarom niet zal terugdeinzen voor een zeer radicale herziening teneinde een toekomst te verkrijgen, waarop zoowel de Universiteit als de Nederlandsche tandheekkunde trotsch zal kunnen zijn!